

REDAKTORSKÁ ČINNOST JOSEFA KRUMPHOLCE VE VLASTIVĚDNÉM SBORNÍKU STŘEDNÍ A SEVERNÍ MORAVY

Jarmila Klímová

Jedním z řady časopisů, ve kterých Josef Krumpholc redakčně působil a do nichž přispíval, byl **Vlastivědný sborník**.¹ Vycházel nejprve jako **Vlastivědný sborník pro mládež župy olomoucké** (od 1. do 6. ročníku, t. j. od února 1923 do června 1928), s pozmeněným názvem pak jako **Vlastivědný sborník střední a severní Moravy** od září 1928, od 7. ročníku, do června 1939, do závěrečného 17. ročníku. Vydavatelem byly **Učitelské jednoty v župě olomoucké**² a řídil ho od počátku Norbert Černý.³

Vlastivědný časopis pro mládež se rozhodl vydávat Černý po vzoru českých okresů, zvláště Humpolecka.⁴ V té době působil jako cvičný učitel na učitelském ústavu v Kroměříži. Z dochovaných archiválií (letáků a dopisů) v Muzeu Komenského v Přerově⁵ je možno vyčíst, že předcházela promyšlená náborová kampaň předplatného, na kterou reagovalo předběžnými přihláškami 5 000 zájemců, často získaných přes tzv. důvěrníky z řad učitelů.

Až na výjimku v prvním a posledním ročníku vycházelo jedno číslo měsíčně (kromě prázdnin), od září do června, v rozsahu šestnácti stran, s barevným dvojlistem obálky, který rozšiřoval časopis o další čtyři strany, s typickou kresbou krojované Hanačky s dětmi, již v roce 1928 vystřídala kresba chlapce a dívky (dřevoryty byly dílem Antonína Kameníka z Prostějova).

První číslo vyšlo **18. 2. 1923** a bylo rozesláno správám všech škol, se žádostí o spolupráci ze strany učitelského sboru i starších studentů a studentek, zejména při sbírání národopisných zvláštností.

Na letáku z 31. 12. 1923 je stručná rekapitulace dosud vydaných čísel - účel sborníku není vědecký, ale pedagogický. Nejde o uveřejňování výsledků nového bádání, ale o zpracování dosavadních vědomostí o kraji pro žactvo ve věku 9-14 let.

Časopis si získal oblibu, byl užíván jako doplňková četba ve škole a usnadňoval školní práci. Zpočátku byl v pořadí první článek využitelný v občanské nauce a výchově a poslední článek v ručních pracích. Populární byla stránka **Hádankářský koutek**, vedená speciálním redaktorem. Přibývalo zájemců a bylo možno vydávat k jednotlivým ročníkům **přílohy**. Ty byly věnovány určitým regionům - např. Přerovsko, Kroměřížsko, nebo určité tematice - pověsti z krajů, roční doby apod. Od 1. čísla je snaha zapojit do tvorby časopisu nejen učitele, ale hlavně mládež. Dětem byly zadávány tematické úkoly, měly posílat obrázky, popisy lidových zvyků, pověsti, zprávy ze života - k tomu byly motivovány knižními cenami a také možností otištění příspěvku. Jak je patrné z redakční rubriky, děti se k tvorbě osmělovaly pomalu, ale později (za Krumpholcova vedení) je již nebylo třeba pobízet. Stalo se zvykem publikovat dětské práce v rubrice **Co nám píše mladí** (později **Práce našeho dorostu**), často na 2.-3. straně obálky, pak i v časopise a v přílohách.

Autorská činnost Josefa Krumpholce není tématem příspěvku, pro úplnost však poznamenávám, že podrobný rozbor Krumpholcovy publikační činnosti ve Vlastivědném sborníku provedla **doc. Jaroslava Němečková** ve své práci o Josefu Krumpholcovi - dva obsáhlé texty vyšly ve sborníku **Vysoké školy pedagogické v Olomouci** v letech 1958 a 1959, kde je rovněž **bibliografie**, stejně jako v publikaci **dr. Františka Hýbla**. J. Němečková uvádí přes 90 publikovaných článků, z toho 20 pověstí, 19 textů o významných osobnostech, témata z historie regionů, přírodovědy i hudby. Kromě toho Josef Krumpholc připravoval přílohy a uveřejňoval zprávy v rubrikách typu **Kronika**, **Kulturní kalendář** a **Literární zprávy**. (Dochovala se dopisnice z r. 1924, kdy je o tuto práci žádán N. Černým.)

V archiváliích oddělení dějin školství přerovského muzea se z větších textů zachoval mj. rukopis práce **Co nám daly Vinary** (VSSSM, roč. 12, 1934, č. 4, s. 56-58) a **K sedmdesátce největší spisovatelky Hané** (VSSSM, roč. 12, 1934, č. 2, s. 17-22). Na nich je vidět, že Krumpholc psal koncepty s ujasněnou stavbou textu a často upravoval stylizaci a přesnost vyjádření. Dále se zachovaly rukopisy zpráv do kroniky a kratších článků (33 listů, z let cca 1933 - 1935).

Josef Krumpholc byl od roku 1923 stálým přispěvatelem Vlastivědného sborníku a od roku 1926 členem užšího redakčního vedení a vydavatelského sboru. K 1. září 1931 odešel do důchodu z místa řídícího učitele na obecné škole chlapecké a dívčí Jana Blahoslava v Přerově a 20. září 1931 byl zvolen hlavním redaktorem sborníku.

V archivu oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově se nachází originál *Zápisu o valné schůzi Vydavatelského sdružení učitelstva župy olomoucké*, konané v neděli 20. 9. 1931 v Přerově, kde k volbě došlo.⁶ Tehdy rezignoval Norbert Černý na místo hlavního redaktora časopisu pro zaneprázdněnost (byl okresním školním inspektorem v Litovli a mj. souběžně vykonával redaktorskou práci v časopise Komen-
ský a ve Vlastivědě střední a severní Moravy). Na této schůzi bylo konstatováno, že vydávání Vlastivědného sborníku je postiženo vleklou krizí, jež se projevuje každoroč-
ním úbytkem odběratelů a četnými nedoplatky. Vinu podle zápisu nesou i učitelé:

„Učitelstvo samo mělo by věnovati tomuto časopisu pro mládež větší pozornost, neboť uložena je v něm z největší části duševní práce učitelská.“

V návrzích na řešení situace bylo uvedeno, aby 3. a 4. stránka byla věnována inzerátům (kvůli pokrytí nákladů na barevnou obálku časopisu), a protože při vydávání Vlastivědy střední a severní Moravy se nepočítá se ziskem, dalo by se vydělat na vydání Vlastivědné čítanky střední a severní Moravy (cca 200 s.).

Ve své poslední zprávě hlavního redaktora uvedl Norbert Černý, že „ve Vlastivědném sborníku, jenž není vědeckým časopisem pro dospělé, třeba sestoupiti k duši dětské a psáti pro ni srozumitelně (nepouštěti se do zbytečných podrobností). Příspěvků je hojnost. Bude nutno rozšířiti část zábavnou a systematicky otiskovati krásnou literaturu, jež se dotýká našeho kraje a přítomnosti.“⁷

Z debaty k tomuto bodu vyplynulo, že učitelé by měli s články sborníku pracovat při vyučování a k tomu účelu bylo doporučeno vydat po 10. ročníku časopisu rejstřík pro snadnější orientaci. Záměr nebyl uskutečněn, ale zdokonalila se přehlednost celoročnickových obsahů, včetně podchycení veršů, fotografií a kreseb, a tím se zjednodušila práce při vyhledávání.

S čím se potýkal Josef Krumpholc a jak se rozvíjel časopis za jeho redakce?

Za jeho vedení pokračoval časopis ve vytčených a na poradě formulovaných cílech. Krumpholc ho převzal od 3. čísla 10. ročníku v roce 1931, se ztrátou 35 000 Kč v nedoplatcích. Reklama, navržena na poradě, se sporadicky objevila na obálce v číslech 4-6 (pak jen jednou v ročníku 1933/34). Nahradily ji opět Práce dorostu a Hádankářský koutek. Redakce sídlila v Přerově, administrace v Kroměříži - to se změnilo až v roce 1932. Časopis vycházel v té době v nákladu 6 000 výtisků jednotlivých čísel a 4 000 ks příloh.

V 11. ročníku (1932/1933) se problémy prohloubily. Počet předplatitelů klesl o 60 %, bylo nutno při stávajícím předplatném snížit počet příloh na čtyři. Řídící redaktor se obrátil s přímou výzvou na mladé čtenáře (muzeum vlastní rukopis textu otištěného v 1. čísle, s oslovením Naše čtoucí mládeži), aby svou čtenářskou věrností pomohli udržet časopis na trhu. V redakci byla uskutečněna úsporná opatření.

Mezi archiváliemi oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově se nachází několik Krumpholcovou rukou psaných konceptů jednatelských a redaktorských zpráv, v nichž konstatuje, že po přeložení redakce a administrace do Přerova se sice zjednodušila administrativa a omezilo schůzování, ale narostla redaktorská práce - vše včetně příloh, kromě Hádankářského koutku, připadlo „restrikčním a centristickým systémem“ na starost hlavnímu redaktorovi.⁸

Krumpholc nebyl zcela zdrav, cítil se unavený a přepracovaný. Doslova píše, že si tak před dvěma roky, když se pokusil ulehčit přetíženému příteli, věc nepředstavoval.

Redakce časopisu se nevzdala a hledala pomoc i ze strany školských orgánů. Podařilo se dosáhnout toho, že Vlastivědný sborník a také Vlastivěda střední a sever-

ní Moravy byly okresním školním výborem v Litovli (kde byl inspektorem N. Černý) a později v Olomouci a v Přerově doporučeny všem správám a ředitelstvím škol nejen pro učitelské knihovny, ale i k mimočítankové četbě, což mělo ráz oficiálního hodnocení a ocenění.⁹

V 1. čísle 12. ročníku (1933/1934) redakce konstatuje, že v zájmu získání čtenářů snižuje mírně předplatné (12 Kč) a zvyšuje počet příloh na pět.

Cena předplatného z 13. ročníku (1934/1935), 13,50 Kč za 10 čísel a přílohy, se držela až do 16. ročníku. Byla zavedena soutěž pro odběratele s věcnými cenami, zvýšil se počet příloh na šest. Redakce zdůrazňuje, že se bude snažit tisknout články ve shodě s právě probíraným učivem podle nových vlastivědných osnov. Z tohoto ročníku se mezi archiváliemi dochovaly Krumpholcovy korektury Masarykova čísla (březen 1935) k jeho 85. narozeninám - jedná se o 8 textů, v nichž Josef Krumpholc opravil tiskové chyby, pravopis a zejména interpunkci.

Archiválie v přerovském muzeu se přímo vztahují i ke 14. ročníku (1935/1936). Zachovaly se dvě dopisnice, psané dětskou rukou, z června a července roku 1935. Za pochvalnými slovy o sborníku od žákyně reálného gymnázia ve Valašském Meziříčí A. Pojezné a žákyně 4. třídy obecné školy ve Všechovicích Marie Koryčánkové se objevuje stejná prosba: Pane redaktore, dejte do sborníku více povídek! A pan hlavní redaktor Krumpholc měl své čtenáře rád - i když připomenul, že časopis není určen k zábavě, ale k poučení, od 14. ročníku zavedl uveřejňování povídek, většinou na pokračování.

Při vydávání 15. ročníku časopisu (1936/1937) byla provedena větší náborová akce, která měla získat další předplatitele, hlavně z řad těch bývalých, jak dokumentuje dochovaný náborový leták.

V 16. ročníku (1937/1938) se poprvé projevuje dopad politických událostí - číslo 7 v březnu 1938, jež mělo být mj. věnováno vzpomínce na Masaryka, „vyšle náhodou v kritické chvíli politické, bylo z opatrnosti zabaveno“¹⁰ a nebylo nahrazeno.

Poslední 17. ročník (1938/1939) byl politickými událostmi ovlivněn už výrazně. V prvním čísle, připravovaném v srpnu, se plánovalo 10 čísel a 5 příloh a jen malé změny se starými spolupracovníky. Po podpisu mnichovské dohody 29. 9. 1938 bylo všechno jinak. Číslo 2 spatřili čtenáři až v prosinci. Redakce uvedla, že přišla o polovinu odběratelů, že časopis vyjde jako obměsíčník (jen 5 čísel) a bez příloh. Témata článků reagují na situaci: Na prahu nové Česko-Slovenské republiky, Třetí president RČS. Připomínána je slavná česká minulost, 28. říjen 1918, Masaryk, Komenský a Dvořák.

Ještě v červnu roku 1939 se předpokládalo, že další ročník bude vycházet o 10 číslech a s přílohami. Josef Krumpholc se chtěl s prací řídicího redaktora rozloučit a redakce, administrace i tiskárna se měly přesunout do Olomouce. Tento ročník časopisu však už nevyšel.¹¹

Josef Krumpholc byl v letech 1931 - 1939 druhým a posledním redaktorem Vlastivědného sborníku střední a severní Moravy. Během těchto devíti let, v návaznosti na zásluhy Norberta Černého, se mu podařilo nelehkou a obětavou prací udržet jeho vydávání a kvalitou obsahu zajistit, že měl pevné místo mezi regionálními sborníky té doby a také, což nemohl tušit, že je pro svou vlastivědnou zajímavost využíván i na sklonku 20. století.

František Ůlehla v článku v 9. ročníku Vlastivědného sborníku, když připomínal čtenářům 60. narozeniny Josefa Krumpholce, napsal o něm slovy pro mládež srozumitelnými:

„Neznáte-li osobně p. řed. Krumpholce, vypravte se jednou hromadně do Přerova a navštivte Muzeum Komenského. Uvítá vás přívětivě vysoký štíhlý pán vážně a bledé tváře, zarostlé hnědým plnovousem. To jest Josef Krumpholc, správce musea. Jeho obrylené oči zazáří radostí, uvidí-li váš zájem o památky na největšího muže

českých dějin. S radostí provede vás svou říší, místnostmi, kde opatruje drahocenné tisky, staré i nové, pokud mají nějaký vztah k osobě velikého učitele. Uvidíte, s jakým nadšením a velikou znalostí rozpovídá se o každé jednotlivosti. ... Život Jos. Krumpholce je krásným příkladem příčinnivosti a horlivé, svědomité pracovitosti. ...Své povolání volil šťastně, neboť je nadán všemi vlastnostmi, kterých vzorný učitel nemůže postrádati: neomezenou, řekl bych křesťanskou trpělivostí a opravdovou láskou k lidu, zejména k mládeži, které dobře rozumí. K těmto „učitelským“ vlastnostem dluží se veliký smysl pro mravní čistotu a dar apoštolské výmluvnosti. ... Za veliký poklesek by považoval, kdyby dal někdy svému okolí špatný příklad. Proto je přímým abstinentem: nekouří a nepije lihových nápojů. Ne snad pouze proto, že by mu to škodilo, sebe on nikdy nestaví do popředí, ale z toho důvodu, že by dával špatný příklad mládeži i dospělým... Práce pro obecné dobro byla mu vždy modlitbou a pocit dobře vykonané povinnosti snad jedinou útěchou a odměnou. Krumpholc je pravý idealista, říká se mezi jeho přáteli. Věřte, mladí přátelé, že měl by ve svých šedesáti letech největší radost, kdyby viděl, že jeho příklad byl pochopen a následován...¹²

POZNÁMKY:

- 1/ Časopis Vlastivědný sborník střední a severní Moravy (dále VSSSM) je uložen ve fondu odd. dějin školství Muzea Komenského v Přerově pod přírůstkovými čísly 410/82/1-18 a 1031/99 - 1042/99.
- 2/ Druhým projektem Vydavatelského sdružení učitelstva župy olomoucké byla vlastivědná příručka pro učitelstvo všech kategorií, kde měly být mj. stručně shrnuty výsledky vlastivědného bádání (tou se stala Vlastivěda střední a severní Moravy, vydávaná v letech 1930 - 1942). Třetím projektem mělo být sestavení lidové vlastivědné čítanky (vycházela po částech a jejími základy se staly přílohy VSSSM).
- 3/ Norbert Černý (1890 - 1973) pracoval mj. v letech 1923 - 1943 jako hlavní redaktor časopisu Komenský. Od r. 1926 byl okresním školním inspektorem v Litovli, od r. 1933 přeložen do Vyškova, od r. 1939 působil v Brně. Prosadil vydání Vlastivědy střední a severní Moravy.
- 4/ Viz: ŠPAČEK, Vlastimil. *Norbert Černý, redaktor časopisu Komenský*. Přerov : Vlastivědný ústav, 1973, s. 12.
Časopis Zálesí (Vlastivědný sborník pro mládež okresu humpoleckého) vycházel za redakce Rudolfa Šimka, propagátora prvouky a vlastivědy, v letech 1919 - 1940. Ve fondu Muzea Komenského v Přerově je uložen pod přír. číslem 414/81/1-19.
- 5/ Archiválie, vztahující se k Vlastivědnému sborníku, se nacházejí v archivu oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově v těchto pozůstalostech: Norbert Černý (přír. č. 823/78), Vilém Trylč (sig. AP 5), Josef Krumpholc (sig. AP 32), Alois Beňa (nezpracováno).
- 6/ Pozůstalost J. Krumpholce (AP 32/471).
- 7/ Pozůstalost J. Krumpholce (AP 32/471).
- 8/ Podle jednatelské zprávy J. Krumpholce (AP 32/471) za rok 1932/1933 po sjednocení redakce a administrace v Přerově redakční rada zasedala 3x, tiskárna se vyřizovala osobně, po redukci příloh z 10 na 4 a jejich převedení pod hlavního redaktora odpadla korespondence s redaktoři příloh. Zatížení hlavního redaktora bylo výrazné. Když J. Krumpholc onemocněl, květnové číslo roku 1933 a zářijové číslo roku 1934 neprošlo jeho korekturou - bylo pak nutno omlouvat se alespoň za tiskové chyby. Šetřilo se rovněž tak, že se opakovaně používaly staré obrázkové štočky, jichž měla redakce několik set.
- 9/ VSSSM, roč. 12, 1933/1934, č. 2, 2. s. obálky.
- 10/ VSSSM, roč. 16, 1937/1938, č. 8, 2. s. obálky.
- 11/ Na VSSSM navázal koncepcí a strukturou časopis Moravěnka (Vlastivědný časopis pro mládež), který vycházel od února 1940. Vydávala ho Společnost pedagogického musea v Brně a tiskla přerovská knihtiskárna František Bartoš. Za administraci a expedici, která sídlila v Přerově, odpovídal Alois Beňa (1903 - 1984). Časopis byl zastaven v dubnu 1941. Jednotlivá čísla, získaná z pozůstalosti A. Beni, jsou uložena ve fondu odd. dějin školství Muzea Komenského v Přerově pod přírůstkovým číslem 425/82/1-2.
- 12/ VSSSM, roč. 9, 1930/1931, č. 3, s. 33-34.